

того, чи іншого інтеграційного угруповання. На нашу думку, питання врахування у зовнішній політики держави щодо інтеграції питання продовольчої безпеки повинно бути пріоритетним та забезпечувати, перш за все, продовольчу незалежність.

льчої безпеки повинно бути пріоритетним та забезпечувати, перш за все, продовольчу незалежність.

Список використаних літератури

1. Бугров Р. В. Актуальные проблемы европейской интеграции / Р. В. Бугров [учебное пособие]. – Нижний Новгород: Нижегородский госуниверситет, 2006. – 74 с.
2. Декларация Всесвітнього саміту з продовольчої безпеки, Рим 16-18 листопада 2009р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/pdf/summit2009_declaration.pdf
3. Коваль Л. Зона вільної торгівлі з ЄС: не поспішайте "добивати" український АПК. 07.07.2010 / УНІАН [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://economics.unian.net/ukr/detail/51941>
4. Мельник Т. М. Тарифна політика в Україні за умов членства у СОТ / Т. М. Мельник к.е.н., доцент // Розвиток зовнішньоекономічної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (9-10 квітня 2009 р.) / Донецький державний університет управління. – Донецьк: ДонДУУ, 2009. – С. 116–119.
5. Про продовольчу безпеку України: проект Закону України від 28.04.2011 р. N 8370-1 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI011.html
6. Юрченко В.В. Продовольча безпека як умова збалансованого розвитку агропромислового комплексу України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal>

Статья посвящена исследованию проблемы продовольственной безопасности в контексте экономической безопасности государства. Автором осуществлено обобщение теоретического материала относительно интеграционной политики и ее влияния на продовольственную безопасность, определены основные факторы влияния на продовольственную безопасность со стороны интеграции.

The article deal with problem of food security in the context of economic integration. The author carried out a synthesis of theoretical material with respect to integration policy and its impact on food security, the basic factors affecting the food security of the integration.

Дата надходження в редакцію: 20.03.2012 р.
Рецензент: д.е.н., професор Л.І.Михайлова

УДК 338.439.5:633.85(477.42)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Т.О. Зінчук, д.е.н., професор, Житомирський національний агроекологічний університет

О.М. Романчук, Житомирський національний агроекологічний університет

Т.В.Усюк, Житомирський національний агроекологічний університет

У статті досліджено сучасний стан олійно-жирового комплексу України. Проаналізовано структуру попиту та пропозиції в даній галузі. Розглянуто світові тенденції ринку олійних культур та окреслено перспективи розвитку олійножирової промисловості України на світовому ринку.

Постановка проблеми. Основними напрямками розвитку аграрної політики України є створення конкурентоспроможного аграрного виробництва та забезпечення зростання його об'ємів на основі інтенсивних технологій, що сприятимуть формуванню соціально орієнтованого продовольчого ринку. Вирощування олійних культур сільськогосподарськими підприємствами є одним з найважливіших сегментів продовольчого ринку України, функціонування якого обумовлено як об'єктивними ринковими законами та закономірностями, так і специфічними особливостями його функціонування. Нарощування обсягів олійного-

жирового виробництва відноситься до бюджетоформуючих галузей аграрного сектора економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження механізму ринку олійних культур є ключовим у працях О. Броніна, І. Кушніра, П. Саблука, Г. Смаглія, О. Шпичака та ін. Однак, окремі питання стосовно сучасних тенденцій розвитку ринку та визначення перспектив України у зовнішній торгівлі олієпродукцією та біосировинного зумовили потребу у проведенні даного наукового дослідження.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження сучасного стану та зовнішньоеконо-

мічних перспектив розвитку ринку олійних культур в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Олійно-жирова галузь в Україні розвивається екстенсивним шляхом. Основною високорентабельною олійною культурою українського землеробства все ще залишається соняшник, який дає найбільший вихід олії з 1 га, відзначається високими смаковими якість, використовується як для споживання, так і для приготування різних продуктів.

Другою культурою за споживанням є ріпак, який вирощують на зелений корм та ефективно використовують для виробництва **біопалива**. Зростання обсягів вирощування ріпаку свідчить про кардинальні зміни, що відбулися у структурі посівів олійних. Тому використання його, як альтернативи соняшнику, набуває в Україні все більшої вагомості [9].

Ще однією досить поширеною олійною культурою України є соя, яку використовують у виробництві продуктів харчування та кормів, і як сировину в промисловості. Вона містить у зерні 30-42% білка, збалансованого за амінокислотним складом, 15-25% жиру, 20-30% вуглеводів, значну кількість ферментів, мінеральних речовин, вітамінів, біологічно активних компонентів [2].

У 2011 р. посіви олійних культур в загальній структурі посівних площ займають 26,5% (рис. 1), з них на соняшник припадало 16,6% (близько

4558,3 га), на ріпак – 3,18 % (872,2 га), на сою – 4,11% (1129,2 га).

Рис. 1. Структура загальної посівної площі сільськогосподарських культур в Україні у 2011 р., %*
*за даними джерела [7]

За проведеними спостереженнями УкрАгроКонсалт, врожай трьох основних олійних культур в Україні (соняшник, соя, ріпак) у 2011 р. збільшилося до рекордного рівня і становило приблизно 12,2 млн. т, що на 1,2 млн. т або 11% більше, ніж рекорд в 11 млн. т у 2010 р.[4].

Аналіз структури та динаміки посівних площ, урожайності та валового виробництва насіння олійних культур свідчить, що збільшення обсягу виробництва відбувається, в основному, за рахунок збільшення площ під їх посіви (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка виробництва насіння олійних культур в Україні, 2005-2011 рр. *

Показник	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Соняшник							
Посівна площа, тис. га	3689	3964	3403	4306	4193	4525,8	4716,2
Валовий збір, тис. т	4706	5324	4200	6545	6364	6771,5	8659,8
Урожайність, ц/га	12,8	13,6	12,3	15,2	15,2	15,0	18,4
Ріпак							
Посівна площа, тис. га	207,4	414,2	890,7	1411,8	1059,5	862,5	832,7
Валовий збір, тис.т	284,8	605,7	1047,4	2872,9	1873	1469,7	1437,7
Урожайність, т/га	14,6	15,7	13,1	20,8	18,4	17,0	17,3
Соя							
Посівна площа, тис. га	427	715	583	557	750	1036,6	1109,8
Валовий збір, тис. т	611	894	723	847	930	1680,2	2262,9
Урожайність, т/га	14,3	12,5	12,4	15,2	12,4	16,2	20,4

*за даними джерела [7]

У 2005-2011 рр. збільшення посівної площі соняшнику в 2,3 рази та позитивна динаміка його врожайності зумовили зростання обсягів виробництва його насіння у 2,5 рази.

На 1 листопада 2011 р. в сільськогосподарських підприємствах та підприємствах, що здійснюють зберігання, переробку сільськогосподарських культур запаси насіння соняшнику становили 6,0 млн. т, із них безпосередньо в аграрних підприємствах зберігалось 3,0 млн. т (на 46% більше), підприємствах, що здійснюють його переробку та зберігання, – 3,0 млн. т (на 16% менше, ніж у минулому році) [1].

Починаючи з 2005 р. простежується чітка тенденція збільшення обсягів виробництва ріпаку, що стимулюється попитом на цей вид продукції, як сировину для виробництва біодизелю та використанням його у харчовій промисловості. Так, порівнюючи 2005 р. та 2011 р., встановлено, що площа посівів ріпаку (озимого та ярого) збільшилася у 4 рази, виробництво валової продукції збільшилося на 1175 тис. т. Зростання цих показників спричинене поширенням новітніх наукових розробок щодо економіко-екологічного використання цієї культури та продуктів її переробки [10].

Загальні посіви площі сої у 2011 р. збільшилися порівняно з 2005 р. у 2,5 рази. Валовий збір,

який у 2005 р. становив лише 611 тис. т у 2011 р. збільшився до 2262,9 тис. т. Урожайність сої у досліджуваний період збільшилася у 1,4 рази.

Для переробки на олію в основному використовують насіння соняшнику, тоді як ріпак та соя використовуються для внутрішніх потреб країни або ж експортують в непереробленому вигляді як сировину. Валовий збір ріпаку та соняшнику у 2011 р. спричинив різке підвищення попиту на олійну продукцію, як з боку вітчизняних виробни-

ків, так і експортерів. Це, в свою чергу, викликало, підвищенню рівня цін на дану продукцію.

Впродовж останніх років виробництво соняшникової олії в Україні у 4 рази перевищує її внутрішню потребу, тому проблема забезпечення потреб внутрішнього ринку майже не виникає. Обсяг внутрішнього ринку олії в 2010 р. становив приблизно 500 тис. т в рік, що перевищує обсяги споживання у 1990 р. Динаміка на соняшник, ріпак та сою наведені на рис. 2.

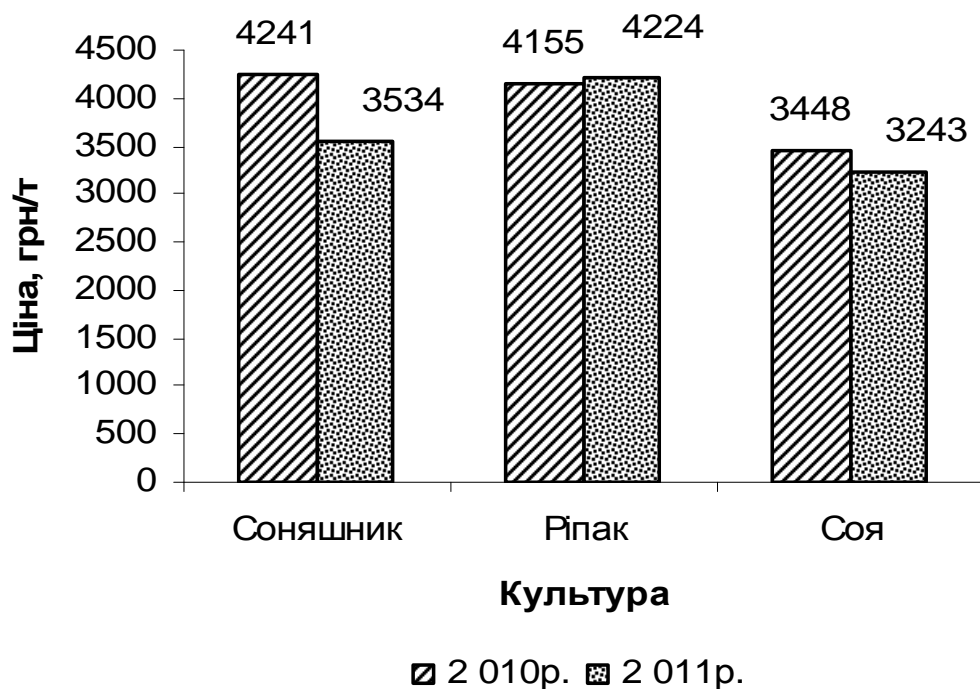

Рис. 2. Динаміка середніх цін на олійні культури в Україні, 2010-2011 рр. *
*за даними джерела [8]

Валовий збір ріпаку та соняшнику у 2011 р. спричинив різке підвищення попиту на олійну продукцію, як з боку вітчизняних виробників, так і експортерів. Це, в свою чергу, викликало, підвищенню рівня цін на дану продукцію.

На ринку насіння, в період основного продажу, рівень цін значно нижчий, ніж у подальшому періоді, коли відбувається перепродаж насіння олійних культур посередниками (великими підприємствами, що закуповують його з метою перепродажу або експорту). Головними ціноутворюючими чинниками цін на олію в Україні є платоспроможний попит населення і компаній-експортерів, вартість сировини та витрати на її переробку.

В розрізі балансу попиту та пропозиції визначено баланс споживання олії на внутрішньому і зовнішньому ринках (табл. 2).

За даними таблиці 1 спостерігається зростання фонду споживання та експорту рослинної

олії. Найбільшими експортерами українського насіння соняшнику є Туреччина – 238,7 тис. т, Нідерланди – 29,8 тис. т, Італія – 14,6 тис. т.

Експорт насіння соняшнику здійснюється головним чином до країн ЄС (понад 50% від обсягів загального експорту цієї культури з України), Пакистану - 30%, Туреччини - 10%, Грузії - 7%.

Основними компаніями-експортерами насіння соняшнику з України у 2011 р. були: «Нібунлон», «Кернел-Трейд», «Серна», «Рамбурс», «Топфер» та інші.

Найбільшими імпортерами нерафінованої олії є Індія - 25% від обсягів загального експорту з України, на другому місці - Туреччина - 13%, на третьому – Єгипет - 8,3%. Серед країн ЄС : Франція - 5,7%, Італія - 5,2%, Нідерланди - 4,6%, Іспанія - 4,5% від обсягів загального експорту з України.

Таблиця 2.

Баланс попиту і пропозиції рослинної олії в Україні
(включно з основними оліємісткими продуктами, в перерахунку на олію), тис. т*

Показник	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Виробництво олії рослинних, всього	1437	2123	2294	1966	2899	3101
у тому числі соняшникової	1382	2080	2228	1867	2796	3030
соєвої	25	18	30	39	82	69
Зміна запасів на кінець року	114	-3	-150	117	-30	-151
Імпорт олії	264	245	410	480	316	319
у тому числі пальмової	204	186	342	413	266	280
кокосової	27	27	31	31	28	32
Всього	1587	2371	2854	2329	3245	3571
Експорт олії	900	1678	2140	1590	2483	2850
у тому числі соняшникової	852	1629	1923	1340	2327	2701
соєвої	8	7	9	10	38	46
Втрати, витрати не на харчові цілі	52	54	50	45	51	41
Фонд споживання	635	639	664	694	711	680
у розрахунку на 1 особу, кг	13,5	13,6	14,3	15,0	15,4	14,8

*за даними джерела [7]

Український імпорт олійних культур зосереджений в основному на купівлі пальмової та кокосової олії, елітного насіння соняшнику та ріпаку.

У процесі проведеного аналізу внутрішнього ринку олійних культур України встановлено, що потреби в олійній продукції задовольняються у повному обсязі згідно із заявками торгівлі. Цінова ситуація характеризується стабільністю та не має різких коливань. Олійний ринок є достатньо врегульованим з боку державних інституцій.

Основним напрямом збільшення обсягів виробництва олійних культур та підвищення економічної ефективності виробництва повинна бути інтенсифікація галузі.

Впровадження у виробництво інтенсивних технологій покликані забезпечувати вищі темпи росту урожайності порівняно з темпами збільшення витрат, що дасть можливість знизити собівартість одиниці продукції. Перспективи розвитку внутрішнього ринку олійних культур України передбачають концентрацію посівів цих культур в регіонах з найбільш сприятливими природно-кліматичними умовами для їх вирощування.

Необхідно вдосконалювати не тільки систему виробництва, а й систему заготівлі та переробки насіння олійних культур. Важливого значення

набуває побудова та введення у дію заводів з виробництва біодизелю, як альтернативного пального. Особливо це актуально в умовах постійного зростання цін на сиру нафту і, відповідно, дизельне паливо.

Ефективне використання потенціалу олійно-жирової галузі України неможливе без дослідження світових тенденцій розвитку ринку олійних культур, вивчення структури світового попиту, пропозиції та аналізу перспективних напрямів розвитку даної галузі.

Для світового олійного ринку характерним є не тільки нарощування обсягів виробництва, але й зростаючий попит на олійні культури та рослинні олії для використання на харчові цілі і виробництво біодизельного пального.

До найбільш важливих видів рослинної олії в світі належать пальмова, ріпакова, соєва та соняшникова. Вони складають 85% світового олійного виробництва та 90% світової торгівлі, що робить їх роль визначальною у цінній динаміці олійного комплексу. Крім того, можна виділити кокосову, пальмову, бавовняну і арахісову олії. Загальні обсяги світового виробництва основних олійних культур представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка світового виробництва основних олійних культур, млн. т*

Культури	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. до 2009 р., %
Соєві боби	211.6	259.9	263.5	1.4
Насіння бавовни	41.8	39.7	43.9	10.4
Ріпак	58.3	61.4	60.0	-2.2
Арахіс (без шкарлупи)	35.6	34.7	36.5	5.3
Соняшник	34.6	32.4	32.6	0.5
Пальмові ядра	11.6	11.6	12.3	5.8
Копра (кокос)	5.2	5.8	5.2	-10.4

*за даними джерела [14] 2011 р. прогнозний

Частка соняшнику, що є основною олійною культурою, вирощуваною в Україні, в загальному обсязі всіх олійних, які виробляє світовий ринок, невелика — менше 10%. За прогнозами асоціації «Укроліяпром» загальне виробництво основних

олійних культур у 2011-2012 рр. становитиме — 459,158 млн. т, з якого на соняшник припадає — 33,601 млн. т, соєві боби — 263,286 млн. т, ріпак — 60,935 млн. т та інші — 101,336 млн. т [5].

Досить поширеною на світовому ринку стає пальмова олія, яку одержують із плодів олійної пальми (у м'якоті плоду міститься майже 70% олії) і виробництво якої щороку збільшується у світі. Світове виробництво олій у 2011-12 рр. за оцінкою USDA [6] зросте на 4% і складе 151,53 млн. т, з яких на виробництво пальмової олії припадатиме 50,26 млн. т (+ 6,3% до 2010/11 р.), соєвої – 43,27 млн. т (+3,4% до 2010/11 р.), ріпакової – 23,14 млн. т (+0,7% до 2010/11р.), соняшникової – 12,18 млн. т (+7% до 2010/11 р). Ключову роль на світовому ринку сої та соєвих продуктів, як виробників так і споживачів відіграють США, Бразилія, Аргентина, Євросоюз, Китай та Індія. У виробництві пальмової олії – Малайзія та Індонезія; соняшникової – Росія, Україна, ЄС та Аргентина; ріпакової – ЄС, Канада, Китай та Індія (табл.4).

Попри структурні зміни на світовому ринку рослинних олій та жирів, соняшникова олія залишається однією із найдорожчих видів рослинних олій і користується великим попитом в споживачів, завдяки чому обсяги виробництва цієї олії не знижуються. Україна, разом із ЄС, Аргентиною та Росією, входить до четвірки найбільших світових виробників соняшнику. За прогнозами Міністерства сільського господарства США (USDA), у 2011-2012 рр. очікується виробництво 34,8 млн. т насіння соняшнику, що є рекордним урожаєм і більше попереднього сезону на 12%. Основний внесок в цей рекорд зроблять Україна й Росія - разом дві країни вироблятимуть біля 16,5 млн. т насіння, тобто майже половину світового врожаю. Зростання виробництва буде наслідком підвищення урожайності та розширення посівних площ.

Таблиця 4

Світовий баланс попиту та пропозиції насіння та олії соняшника, млн. т*

Показники	Насіння соняшника			Соняшникова олія		
	2009/10	2010/11	2011/12	2009/10	2010/11	2011/12
Виробництво						
Аргентина	2,300	3,560	3,200	1,146	1,440	1,300
Росія	6,425	5,350	8,800	2,505	2,082	3,015
Туреччина	800	1,000	925	626	671	696
Україна	6,364	6,769	7,800	2,585	2,777	2,921
ЄС-27	6,912	6,920	8,100	2,591	2,582	2,876
Інші	7,592	7,530	7,628	2,248	2,093	2,190
Разом	30,393	31,129	36,453	11,701	11,645	12,998
Імпорт						
Аргентина	19	10	20	0	0	0
Росія	23	42	10	55	149	70
Туреччина	733	705	800	184	401	350
Україна	7	15	5	1	1	0
ЄС-27	269	370	650	936	800	1,530
Інші	409	412	535	2,665	2,494	2,887
Разом	1,460	1,554	2,020	3,841	3,845	4,837
Експорт						
Аргентина	70	65	65	578	950	950
Росія	20	10	320	504	213	1,000
Туреччина	20	26	30	68	157	160
Україна	354	448	850	2,645	2,620	2,650
ЄС-27	450	500	450	150	160	130
Інші	558	588	629	610	437	464
Разом	1,565	1,637	2,344	4,555	4,537	5,354
Внутрішнє споживання						
Аргентина	2,819	3,497	3,203	412	442	477
Росія	6,720	5,535	7,980	2,016	2,041	2,060
Туреччина	1,477	1,577	1,637	810	825	835
Україна	6,031	6,355	6,810	194	173	175
ЄС-27	7,015	6,882	7,718	3,452	3,459	4,183
Інші	7,639	7,406	7,456	4,365	4,234	4,566
Разом	31,701	31,252	34,804	11,249	11,174	12,296

*за даними джерела [6]

Перспектив збільшення світового ринку рослинних олій, то згідно прогнозам, що наведені в дослідженні "OECD-FAO Agricultural Outlook 2010-2019" [15], то світове споживання продукції даних культур у 2019 р. порівняно з 2010 р. збільшиться

на 30% або на 42 млн. т, а світовий імпорт за цей період зросте на 34% або 20 млн. т.

З точки зору перспектив збільшення потенціалу імпорту соняшникової олії в світі, можна виділити ряд країн, які не повністю забезпечують внутрішнє споживання за рахунок власного ви-

бництва та проявляють зацікавленість у поставках саме соняшникової олії: ЄС-27 — 69% (показник забезпечення рослинними оліями за рахунок власного виробництва), Китай — 65%, Індія — 39%, Пакистан — 37%. Водночас, потрібно враховувати і розвиток світової біодизельної галузі. Наприклад, за прогнозами «ОЕСД-FAO Agricultural Outlook 2010-2019» виробництво біодизеля у ЄС-27 до 2019 р. може збільшитись у 2 рази порівняно з 2010 р. [15].

Враховуючи, що можливість для збільшення виробництва ріпаку, основної сировини для виробництва цього виду палива у країнах ЄС, майже вичерпано, то в перспективі можна очікувати заміщення ріпакової олії в харчовому сегменті країн ЄС на користь інших олій, в тому числі соняшникової. В даному контексті, слід сказати, що на даний момент ЄС-27 є найбільшим імпортером соняшникової олії у світі, що ввозить щонайменше 1 млн. т даної продукції щорічно.

У світовому рейтингу виробництва олійних культур ріпак займає другу позицію. За оцінками Міністерства сільського господарства США (USDA) із загального виробництва олійних культур у 2010-2011 рр. (451 млн. т) частка ріпаку становить 13%, тоді як соєвих бобів - 58%.

У 2011-2012 рр. зберігатиметься тенденція до зменшення виробництва ріпаку. Обсяги очікуються на рівні 58,8 млн. т, що менше в порівнянні з минулорічним сезоном на 1,5 млн. т. Зменшення виробництва відбудеться незважаючи на роз-

ширення площ під культурою. Найбільшим виробником ріпаку є Європейський Союз. У 2010-2011 рр. країни ЄС-27 виробили 20,7 млн. т ріпаку, що становило понад третину світового врожаю. Проте у 2011-2012 рр. очікується суттєве зменшення обсягів виробництва цієї олійної культури.

До провідних виробників ріпаку нового сезону належать Китай (з очікуваним рівнем виробництва 12,8 млн. т), Канада (12,6 млн. т) та Індія (7 млн. т), які одночасно є найбільшими споживачами цього насіння та продуктів його переробки. Перше місце з експорту посідає Канада, друге – Україна, третє – США.

За даними USDA, світове споживання ріпаку вже другий сезон поспіль перевищуватиме його виробництво. Високий рівень споживання пов'язують зі зростанням чисельності населення у світі та відповідно підвищеним попитом на продовольство та енергоносії. У новому сезоні попит на таке насіння становитиме 60,5 млн. т, що більше в порівнянні з минулим періодом на 1,3% та перевищує середньорічний показник за останні 10 років на 28% [6].

Головні тенденції розвитку глобального ринку формують світові ціни на рослинні олії. Так, після стрімкого падіння цін на насіння соняшнику у 2008 р., почалося їх поступове зростання. Темпи зростання цін на соняшник та соняшкову олію помітно збільшилися з червня 2010 р. (рис.3).

Рис.3. Динаміка та прогноз світових цін на насіння соняшника та соняшкову олію, 2003-2015 рр., дол. США/ т*

*за даними джерела [13]

Світові ціни на насіння соняшника після піку зростання у 2007/2008 р. знизилися на 50% у 2008/09 р. і опустилися нижче цін на сою та ріпак. Надалі світові ціни на насіння соняшника відновили свої позиції відносно цін на сою та ріпак. Ціна на соняшкову олію також знизилась на

49% у 2008/09 р., проте надалі у 2009/10 р. відновилися і утримується на рівні, близькому до ціни інших олій.

Для експортоорієнтованих галузей рівень світових цін визначає стратегію реалізація насіння соняшника – на експорт чи на внутрішнє про-

міжне або кінцеве споживання. В умовах, коли залежність від світових цін є визначальною для внутрішнього ринку, експортне мито виконує функцію стримування рівня цін реалізації насіння соняшника виробниками, забезпечення розвитку переробної промисловості країни та стабілізації споживчих цін на олію на внутрішньому ринку.

Експерти FARRI прогнозують, що у 2019/20 р. Україна забезпечить 67% світової торгівлі насіння соняшника, а її конкурент, Аргентина, навпаки збільшить внутрішню переробку. Вже зараз понад 95 % соняшника, що виробляється в Аргентині, переробляються на її експортоорієнтованих підприємствах. Як і Україна, Аргентина використовує експортні мита на насіння соняшника, що стимулює виробництво та експорт продукції з вищою часткою доданої вартості.

За прогнозами FARRI у 2019/2020 р. найбільшими експортерами соняшникової олії будуть Аргентина та Україна, а найбільшим споживачем – країни ЄС.

Відповідно стратегічний інтерес України на ринку насіння соняшника та продуктів його переробки полягає у розширенні експорту продукції з вищою часткою доданої вартості, а стратегічний інтерес торговельних партнерів, зокрема, ЄС – у вивозі з України сировини для виробництва олії. Звідси виходить безкомпромісна позиція ЄС щодо скасування Україною вивізного мита на насіння соняшника після створення ЗВТ з ЄС, і позиція країн, що входили в робочу групу при переговорах щодо вступу України до СОТ і домоглися від України поступового зниження експортного мита на насіння соняшника.

Висновки. Дослідивши ринок олійних куль-

тур в Україні та зовнішньоекономічні тенденції його розвитку, можна зробити наступні висновки:

1. Впродовж останніх років обсяги виробництва олійних культур стрімко зростають, а їх асортимент диверсифікується відповідно до попиту світового аграрного ринку. В Україні основною олійною культурою залишається соняшник, олія якого використовується для задоволення власних харчових потреб та експортується.

2. Для ефективного розвитку внутрішнього ринку олійних культур необхідним є зміцнення матеріально-технічної бази, покращення системи заготівлі та переробки насіння.

3. У процесі аналізу внутрішнього ринку олійних культур України встановлено, що потреби в олійній продукції задовольняються у повному обсязі згідно із заявками торгівлі. Ціни формуються під впливом попиту на ці культури або продукти їх переробки і коливаються під впливом строків продажу та каналів збуту.

4. Переробка власної сировини всередині країни (в тому числі на біопаливо) має суттєві переваги порівняно з її експортом, оскільки це перешкоджатиме перетворенню України в сировинну базу та імпортера олії, а також сприятиме підвищенню конкурентоспроможності держави на світовому ринку виробників даної продукції.

5. Суттєве збільшення внутрішнього попиту в Україні у перспективі можливе завдяки розвитку виробництва біопалива та вдосконалення законодавчої бази щодо регламентування переробки насіння ріпаку і використання його продуктів та задоволення зовнішнього попиту за рахунок диверсифікації видів олій і чітко вираженої експортно-орієнтованої позиції з боку держави.

Список використаної літератури

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України. Статистичний збірник / Під ред. М.Ю. Остапчука. – К.: Державний комітет статистики України, 2011. – С. 38.
2. Димов О.М. Стан і тенденції виробництва сої в ринкових умовах / О. М. Димов. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/e_apk/2009_1/09_01_16.pdf
3. Офіційний сайт газети “Агробізнес сьогодні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/>
4. Офіційний сайт аналітичного центру УкрАгроКонсалт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukragroconsult.com/>
5. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukroilprom.org.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США (USDA) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.usda.gov>
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>
9. Рынок рапса в Украине: состояние, тенденции и перспективы // Аграрний тиждень. Україна. – 2008. - № 17-18. – С. 10
10. Старченко Ю.А. Стан виробництва олійних культур у Луганській області / Ю.А. Старченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvl nau/Ekon/2010_17/Starchenko.pdf

- 11.Чередніченко О.О. Особливості ефективного функціонування олійножирового під комплексу / О.О. Чередніченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuu.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/2011_1/50Cherednichenko.pdf
- 12.Ярова Г.В. Ринок ріпакового насіння та олії: тенденції та перспективи / Г.В. Ярова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/article-554.html>.
- 13.FAPRI (2010): FAPRI 2010 U.S. and World Agricultural Outlook. Food and Agricultural Policy Research Institute, Iowa State University, University of Missouri-Columbia, p. 399 <http://www.fapri.iastate.edu/outlook/2010/text/1TOC.pdf>
- 14.Food Outlook. Global Market Analysis. GIEWS. June 2011. <http://www.fao.org/giews/>.
- 15.OECD-FAO Agricultural Outlook 2011-2020 Chapter 5 Oilseeds and oilseed products, p. 107-118

The article examines the current situation of oilseeds complex of Ukraine. The structure of supply and demand in this area has been analyzed. The world market trends for oilseeds and the opportunities for development of oil and fat industry of Ukraine on the global market have been considered.

В статтє досліджено сучасне становище масложирового комплексу України. Проаналізована структура спрoса і пропoження в данній області. Розглянуті мирові тенденції ринка масличних культур і визначені перспективи розвитку масложирової промисловості України на мировому ринку.

Дата надходження в редакцію: 20.02.2012 р.
Рецензент: д.е.н., професор Л.І.Михайлова